

Aalscholvers in Nederland en Europa: graadmeter voor veranderingen in de visstand

Mennobart van Eerden
(EEMU)

Stef van Rijn (Delta Milieu)

Dank: Florian Möllers, Thomas Bregnballe, Ruurd Noordhuis, Mervyn Roos, Leon Kelder, Debby Doodeman, Chris Jüngerling, Arjan & Eva, Silke Steiner, Joop Kok

1980-2020 met twee

illustere voorgangers

Wanneperveen

Willem van Dobben
1907-1999

Lekkerkerk, Artis

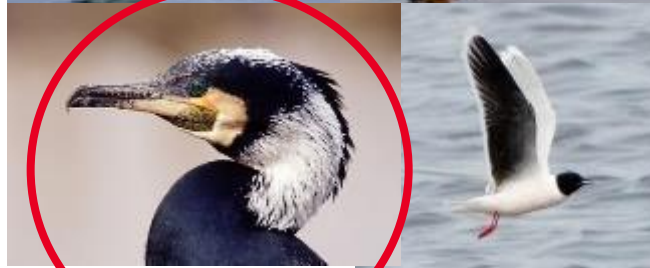
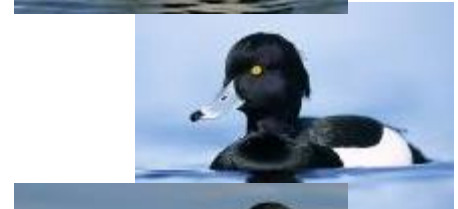

Adriaan Kortlandt
1918-2009

Ecosysteem: Waterplanten,

Spiering, Mossels

Waterdiepte

Het jaar rond, sinds 1965 beschermd

Mennobart van Eerden

Mennobart van Eerden

Mervyn Roos

Aalscholvers in Europa

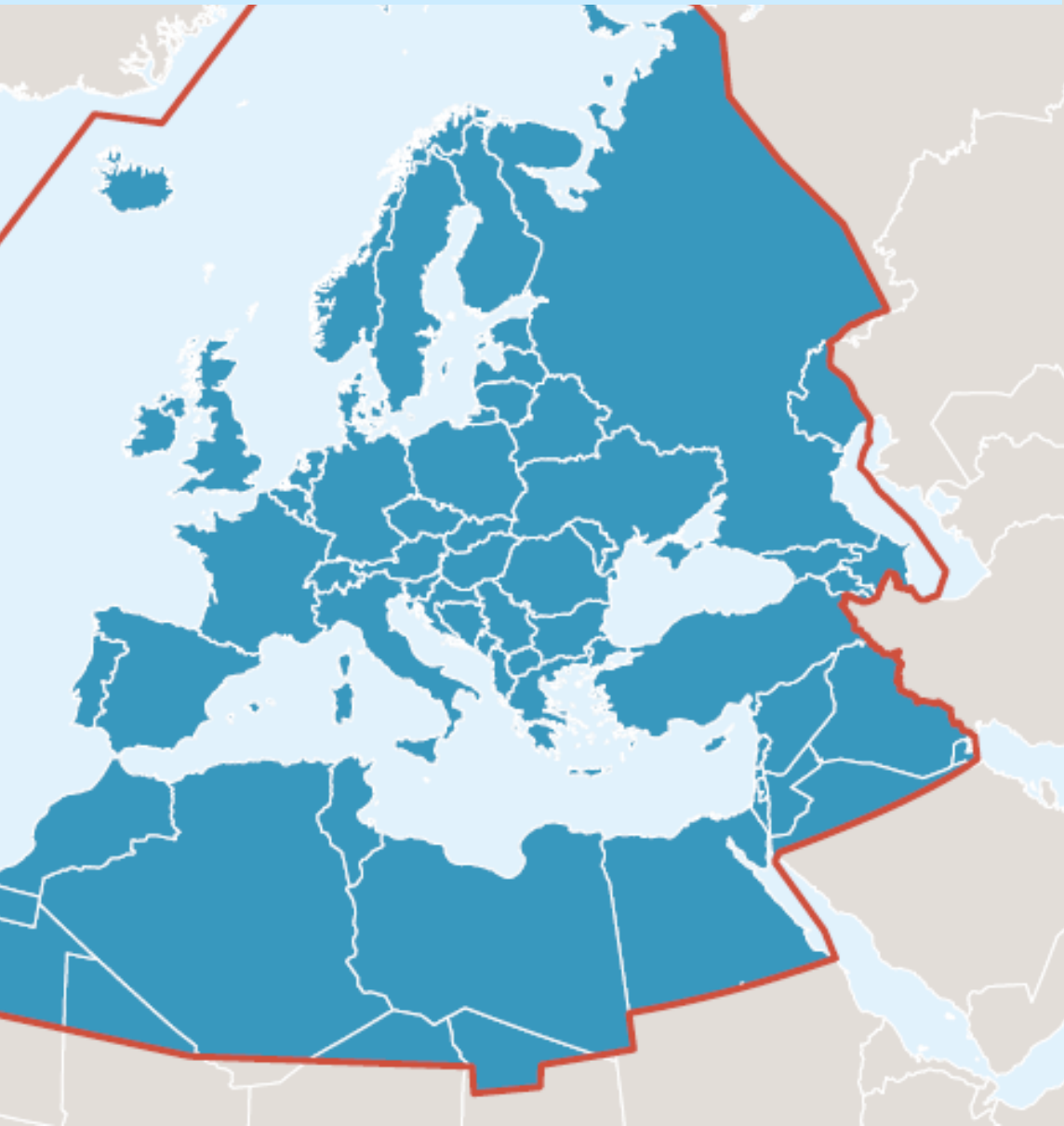

Vorsø Denmark
Kim Biledgaard

Florian Möllers

Aalscholvers in Europa

Sardinia
Egidio Trainito

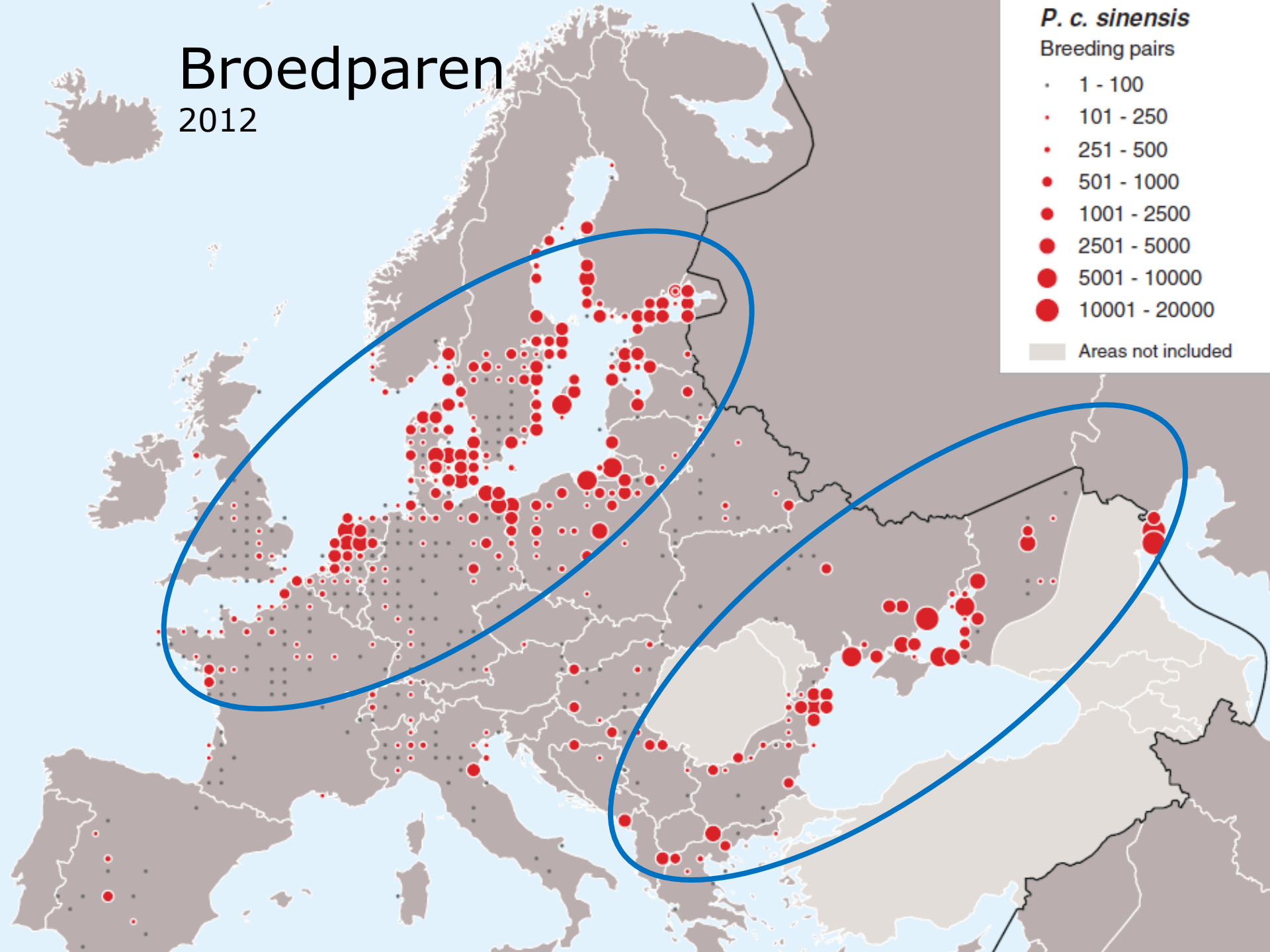
Broedparen 2012

P. c. sinensis

Breeding pairs

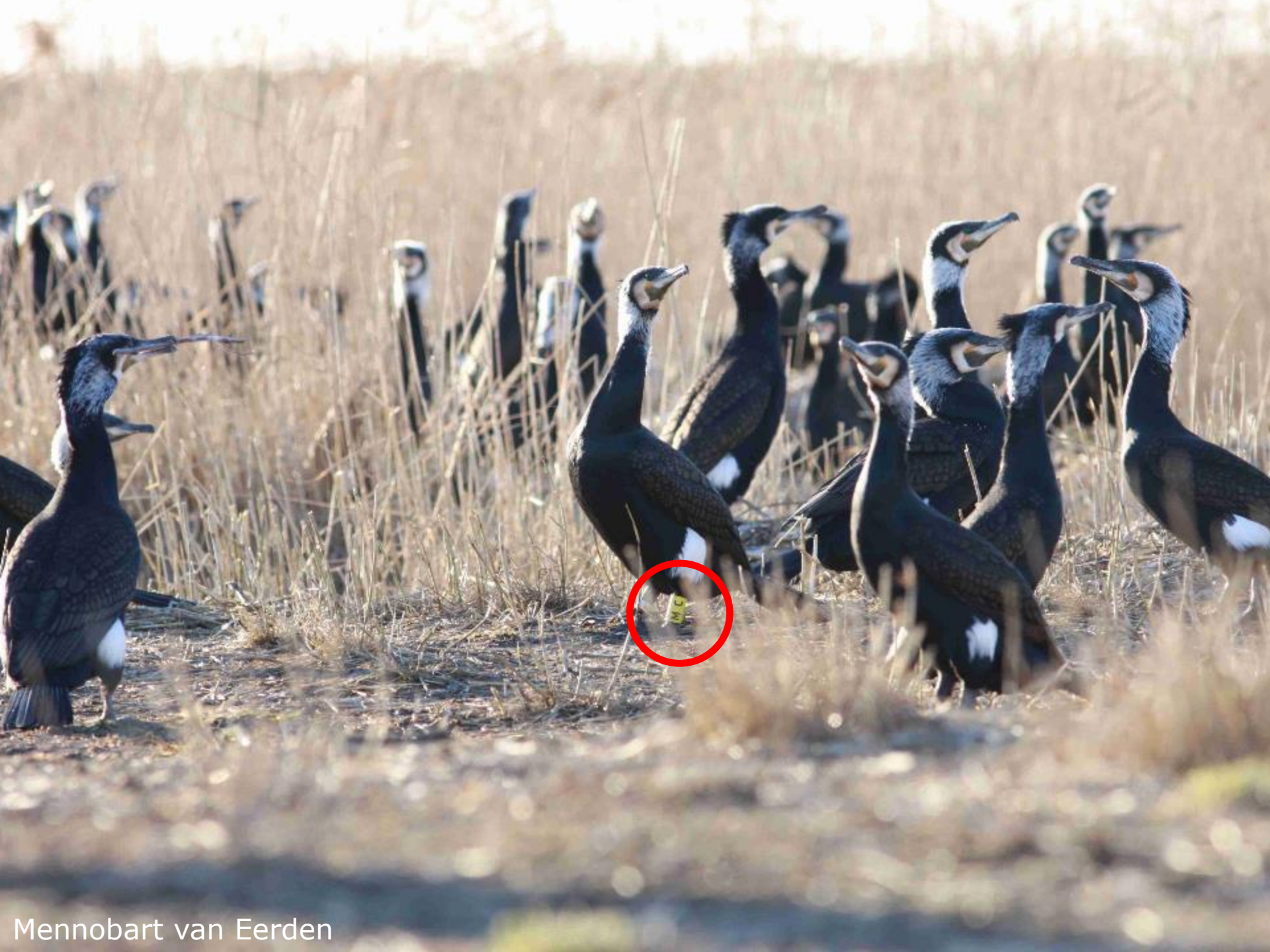
- 1 - 100
- 101 - 250
- 251 - 500
- 501 - 1000
- 1001 - 2500
- 2501 - 5000
- 5001 - 10000
- 10001 - 20000

Areas not included

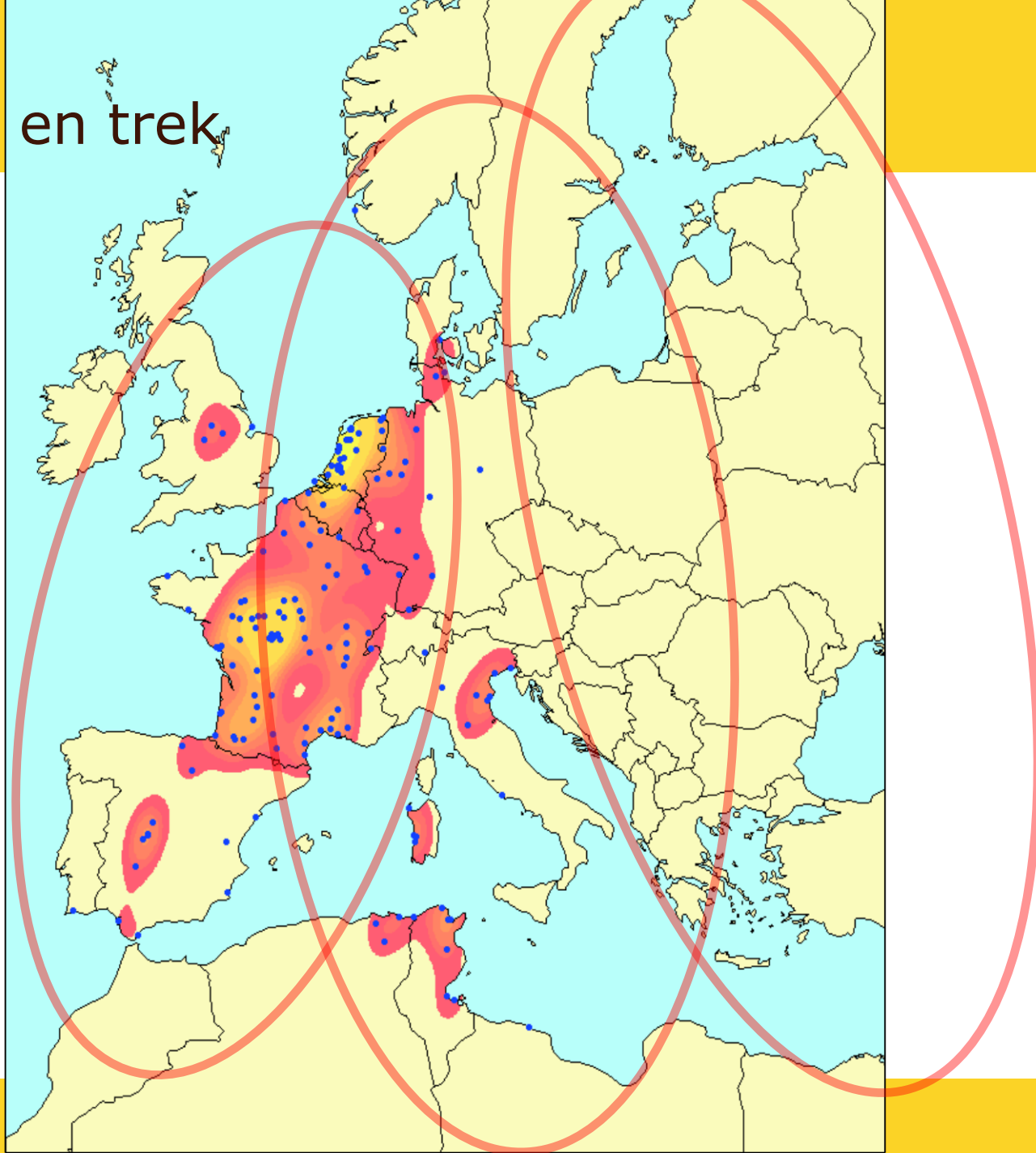

JLE

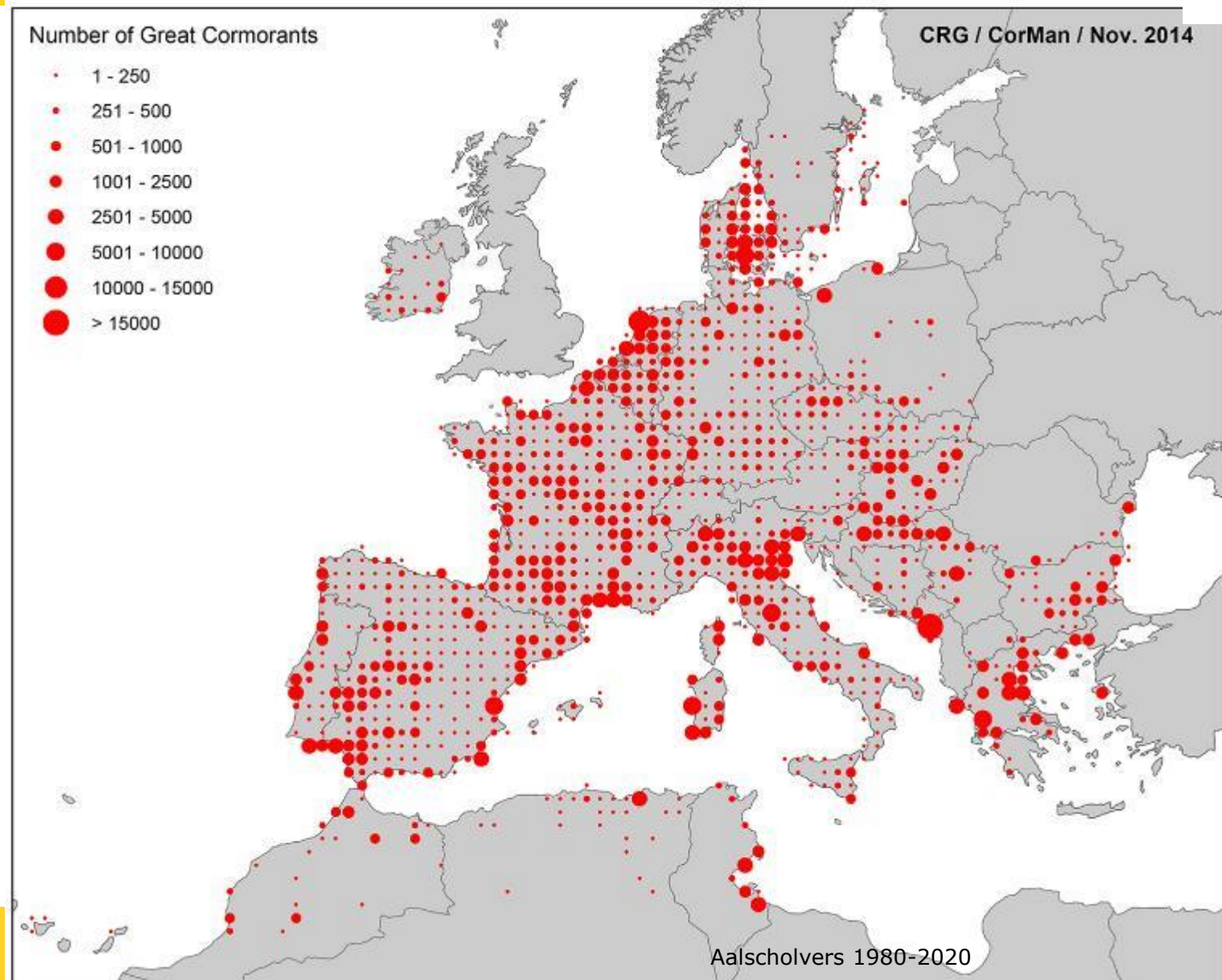

Dispersie en trek dec-feb

Winterverspreiding

100 dagen zorg

10-15 dagen bouwen en leggen

25 dagen broeden

35 dagen voeren in nest en als takkeling

20 dagen afnemende ouderzorg

Mervyn Roos

Aalscholvers en vis

5-25 km van kolonie

1-2 keer per dag

Voor jongen tot 7 keer per
ouder (man) of 4 keer
(vrouw)

Zoet en zout water

Bij slecht weer tot 70 km
enkele reis

Jagen in groepen

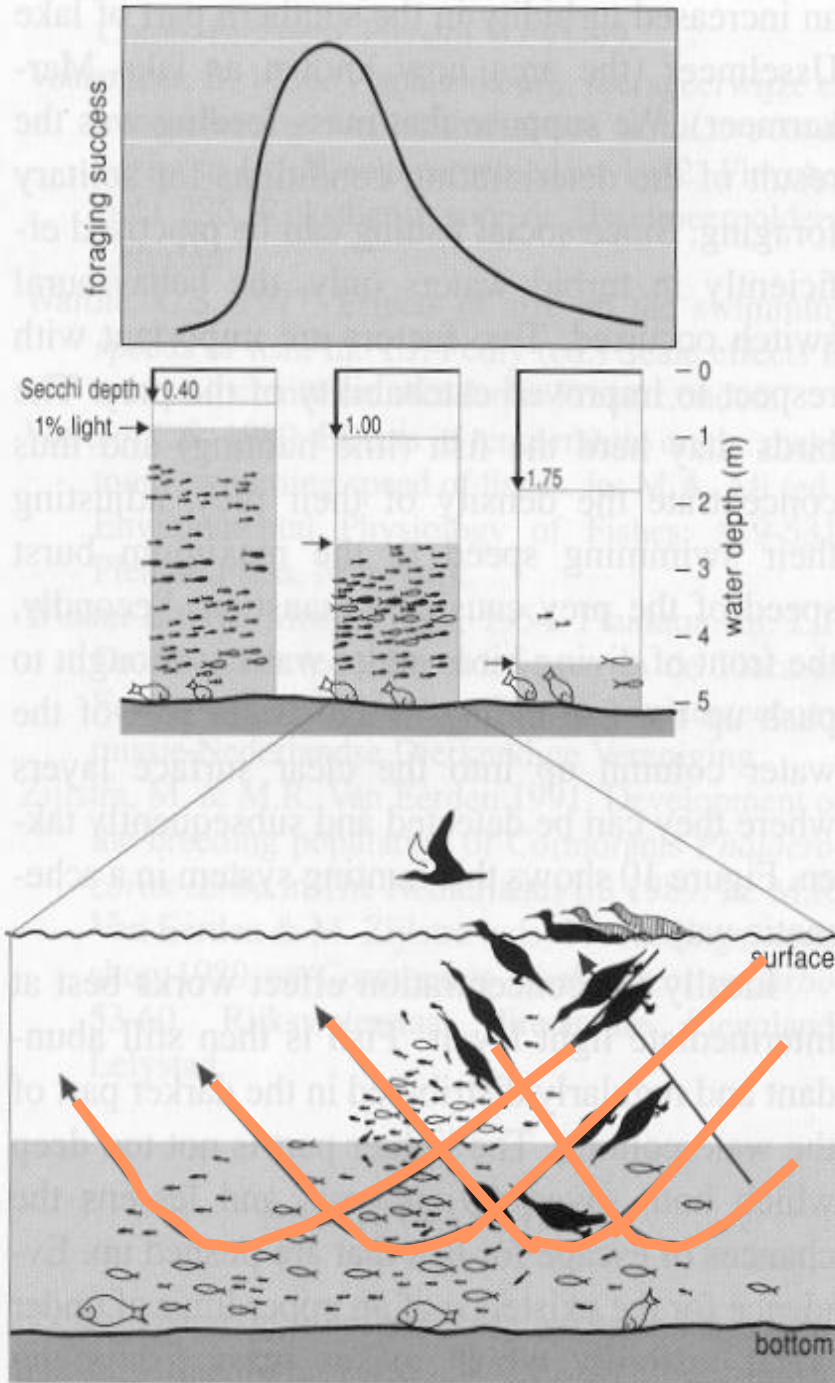
Sociaal vissen

Mennobart van Eerden

**Niet te troebel,
niet te helder**

Secchi 0,5-1,30m

**sociaal vissen
sinds 1970s**

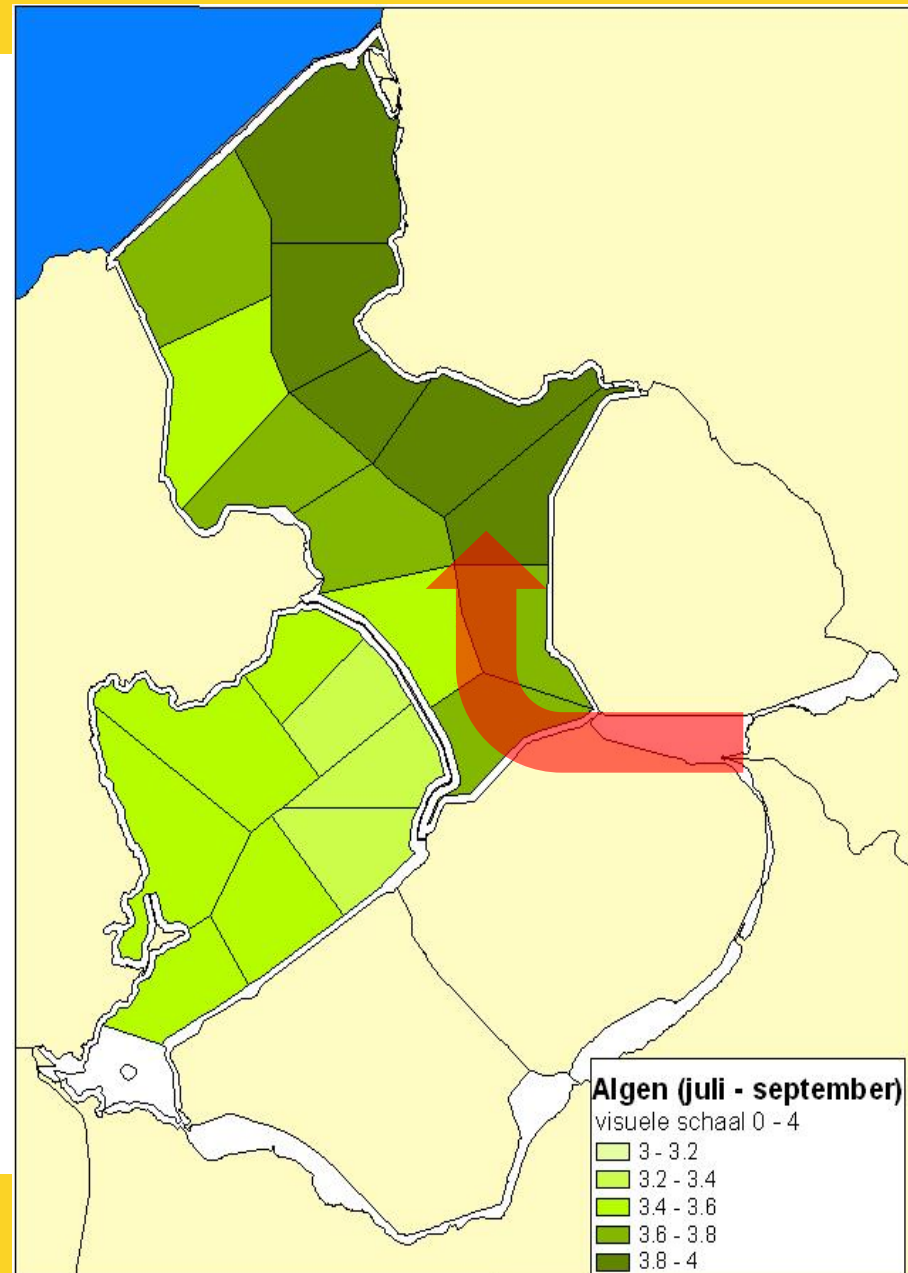
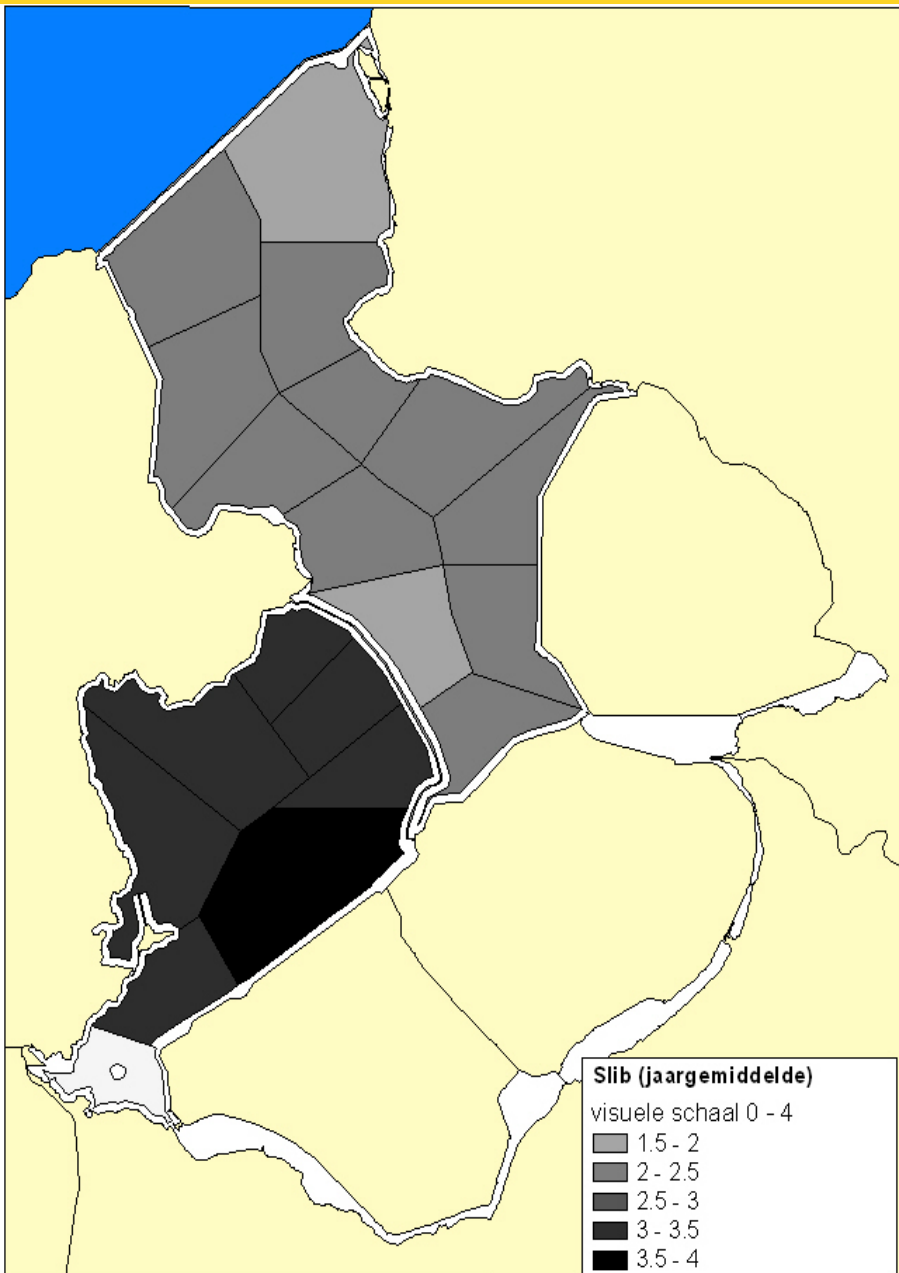
Mervyn Roos

Slib

Algen

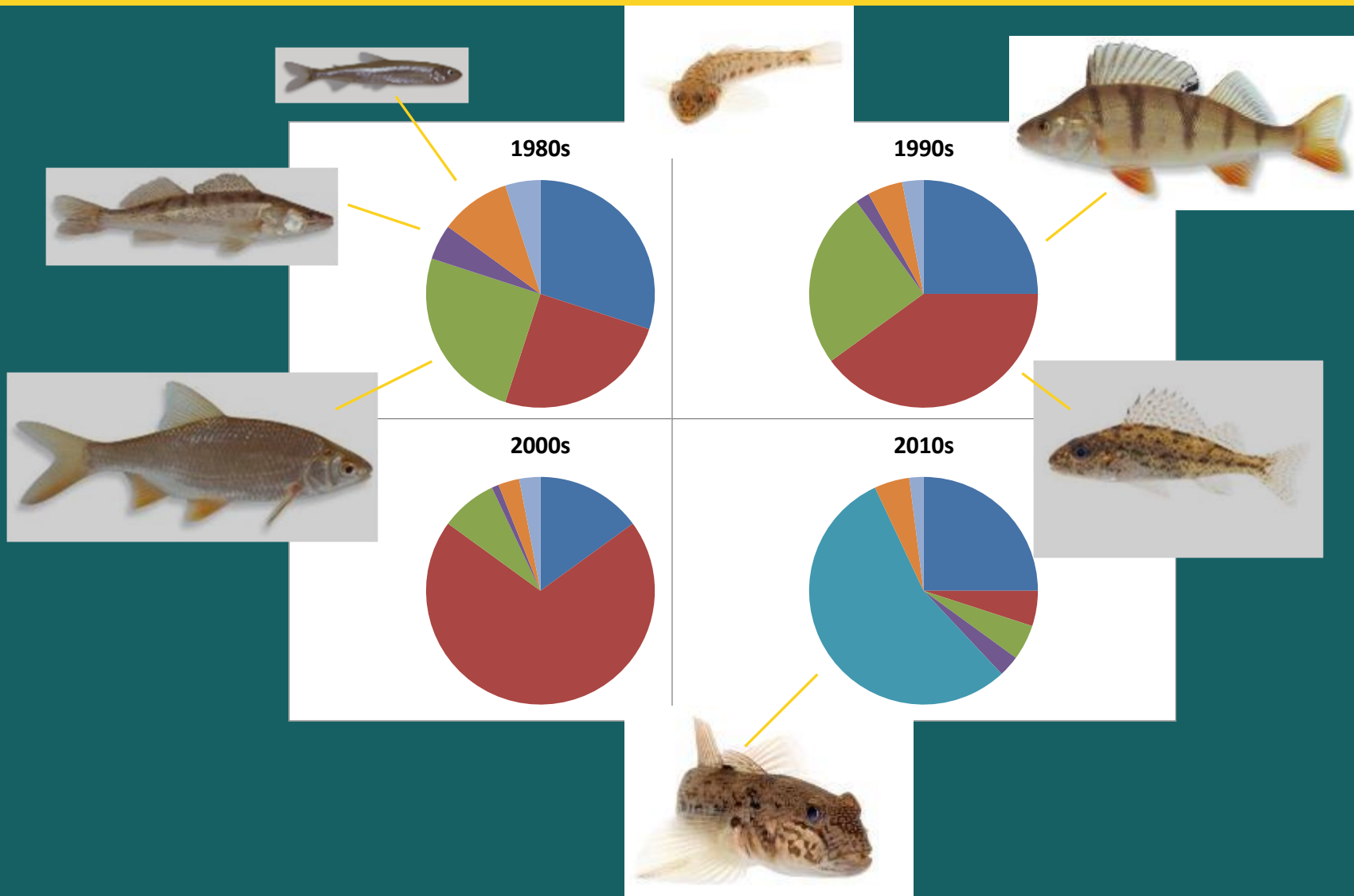
**Voedsel uit braakballen:
750.000 vissen gedetermineerd**

0+ Pos in de nazomer

Pos

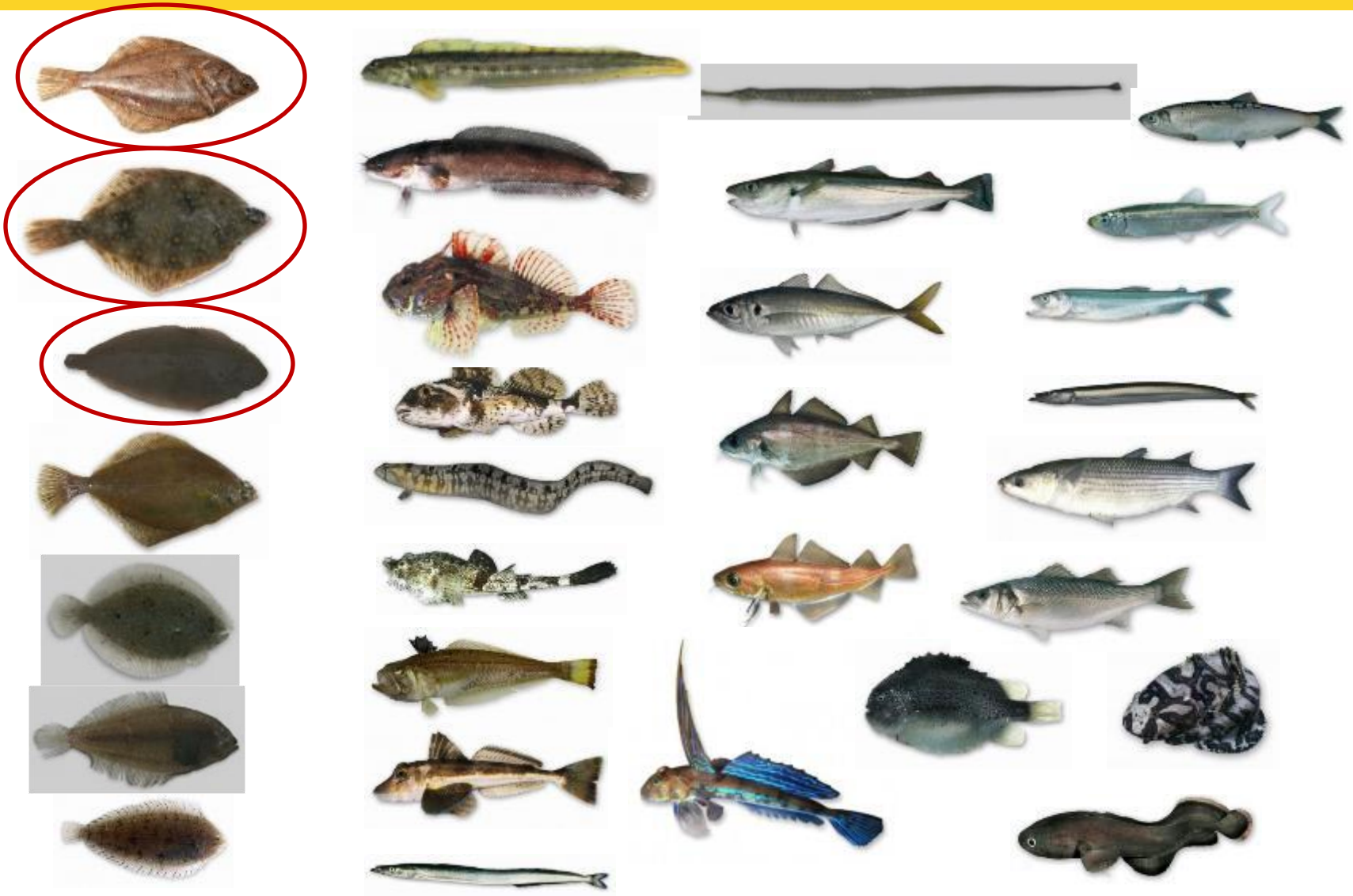

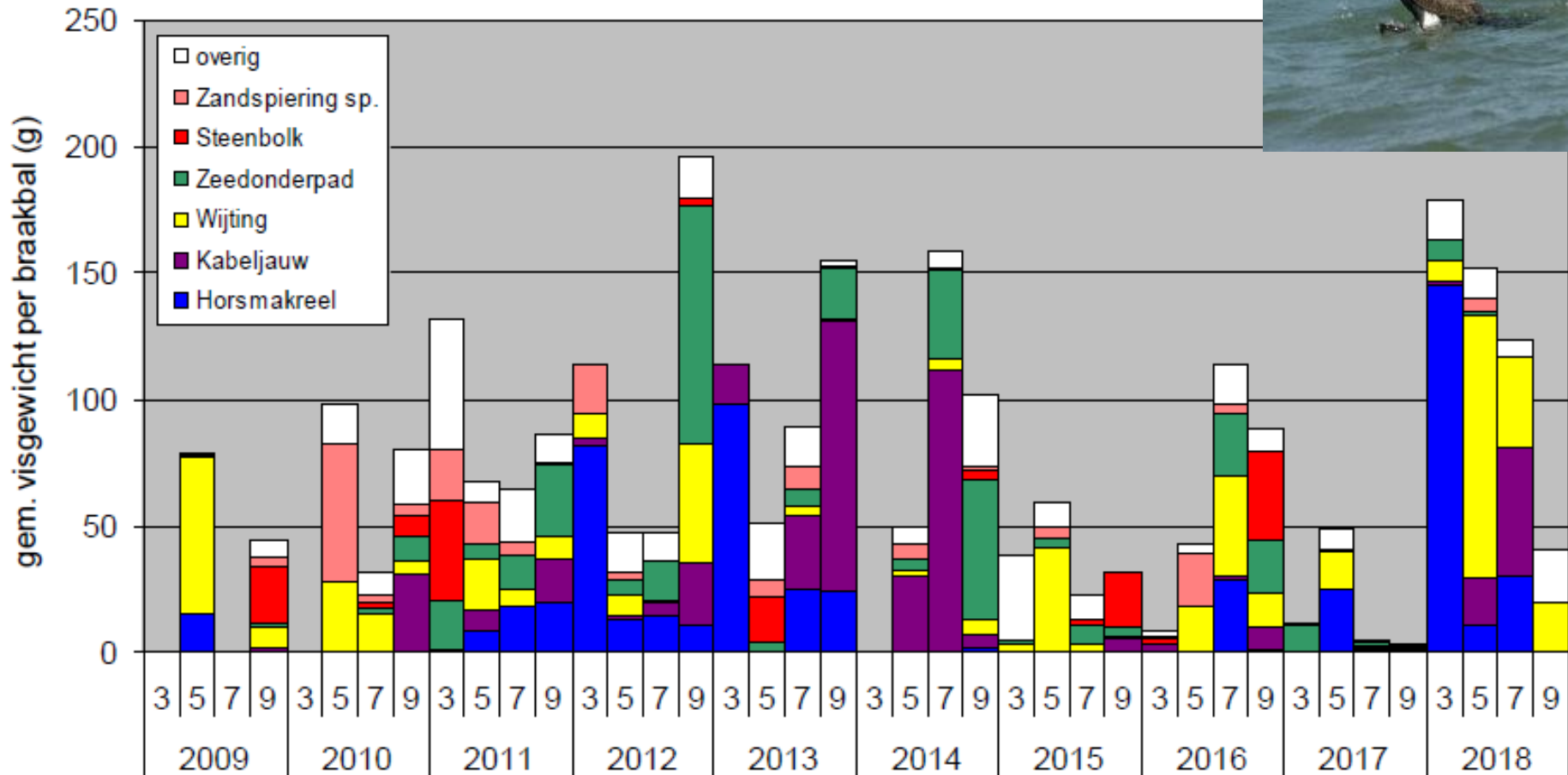

Nieuwe soorten

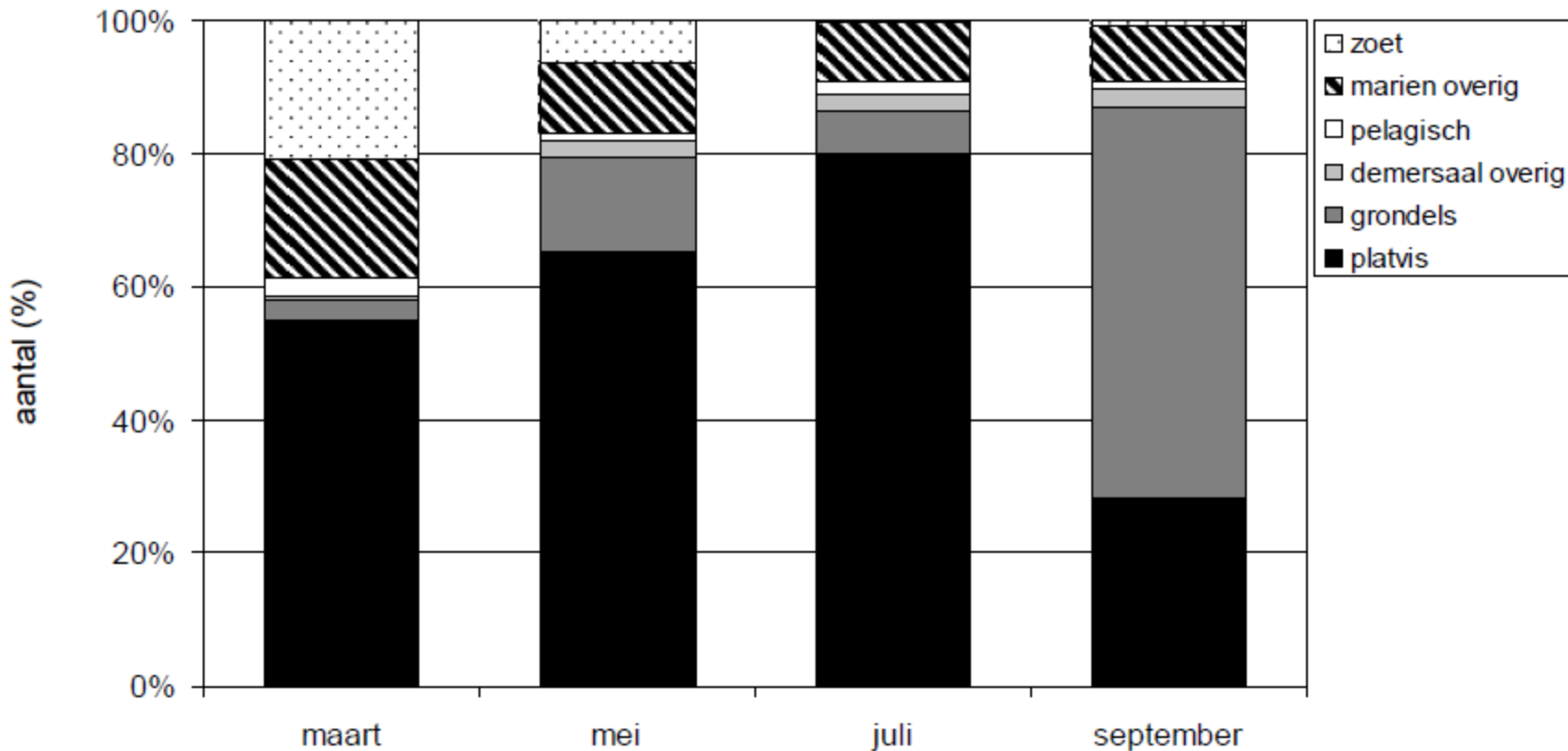

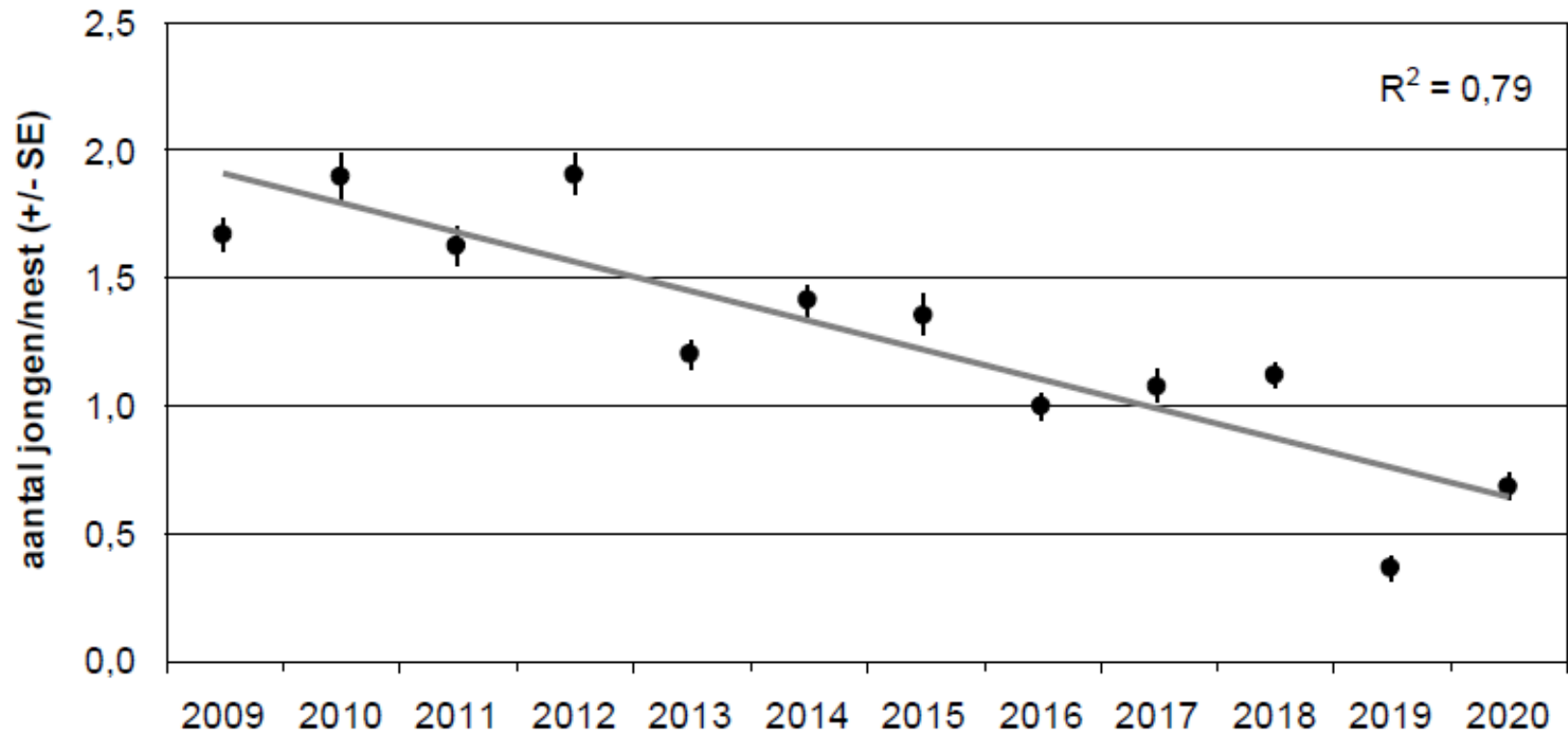

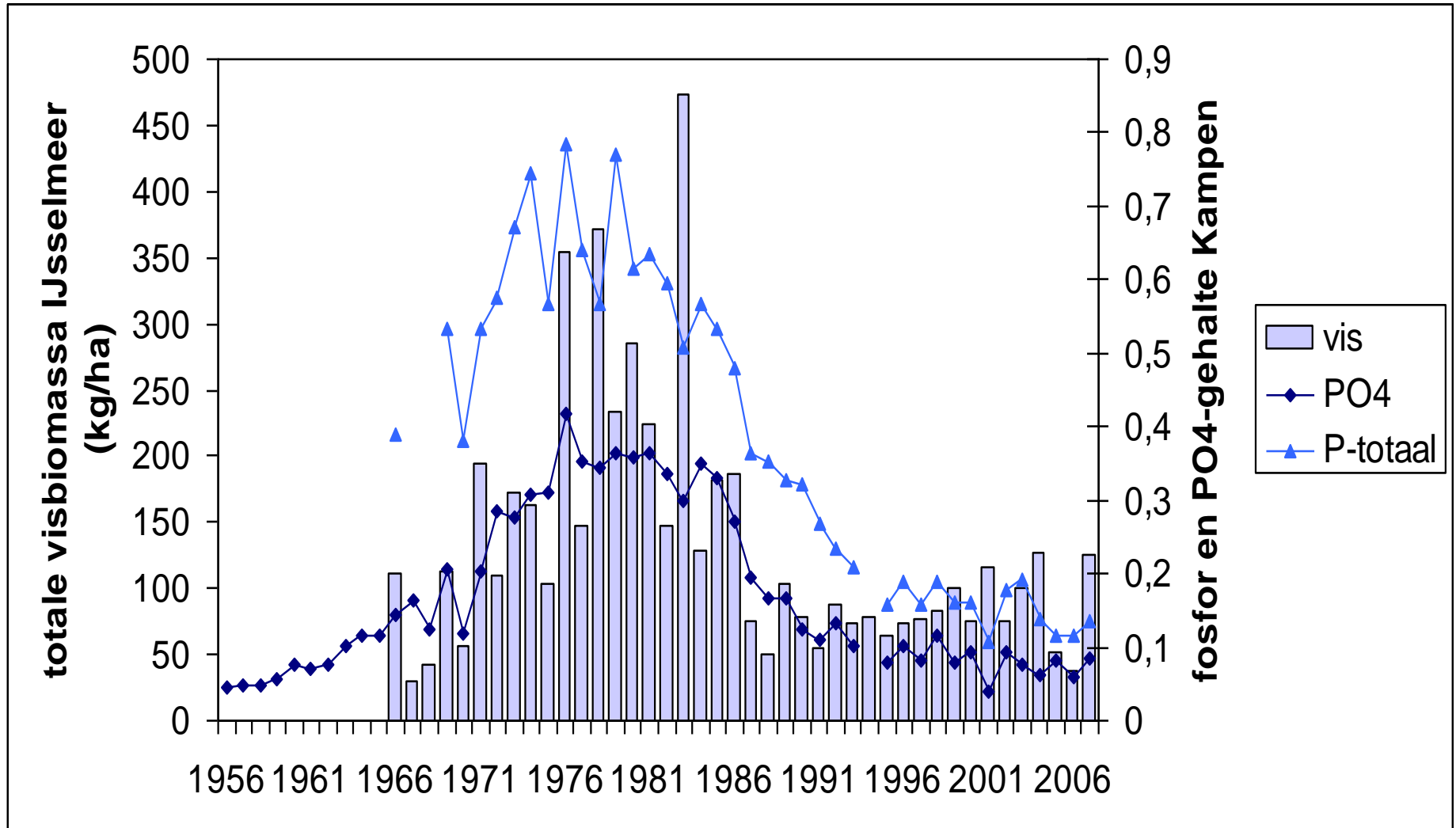

Van Rijn 2020

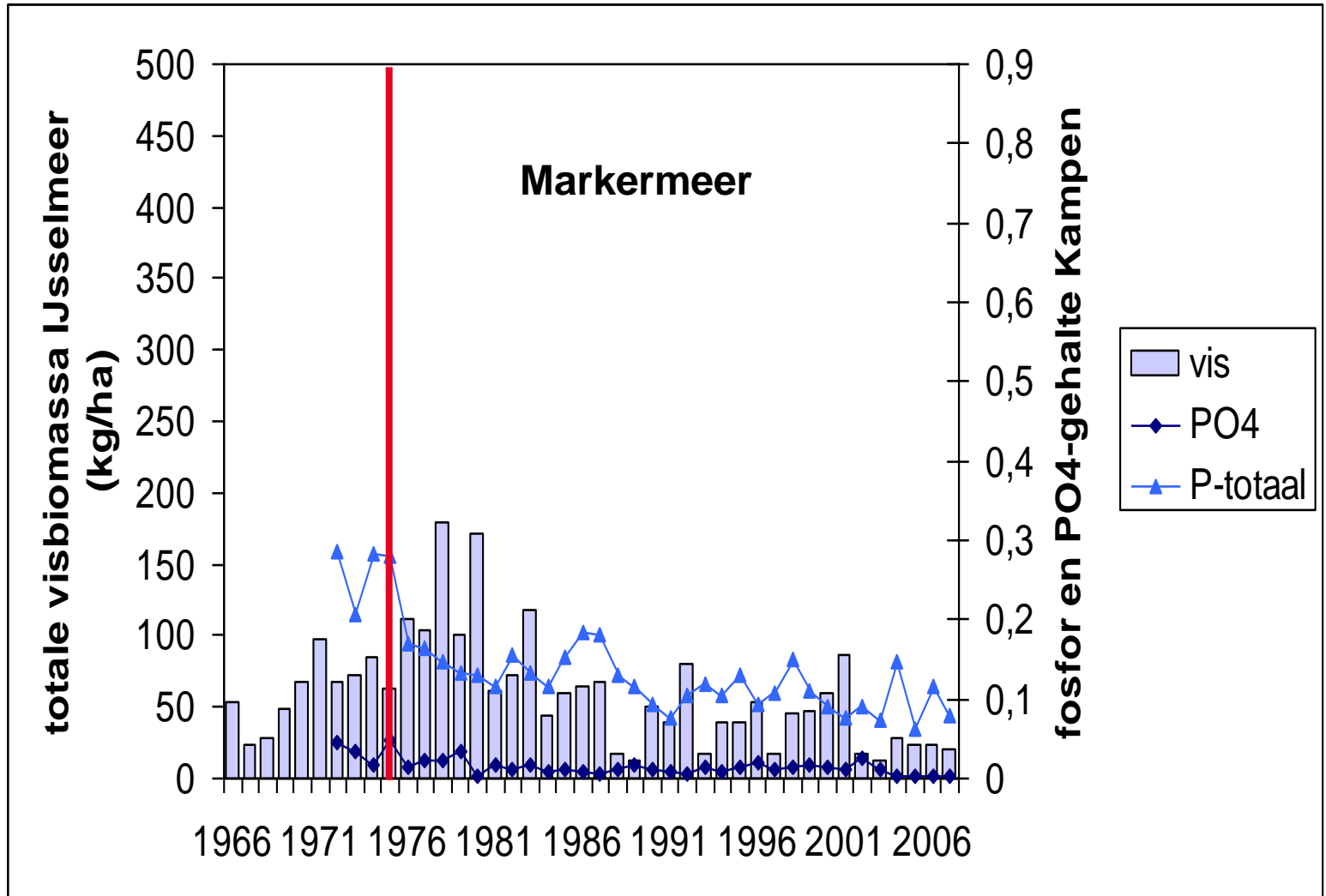

IJsselmeer: minder vis schoner water

Markermeer

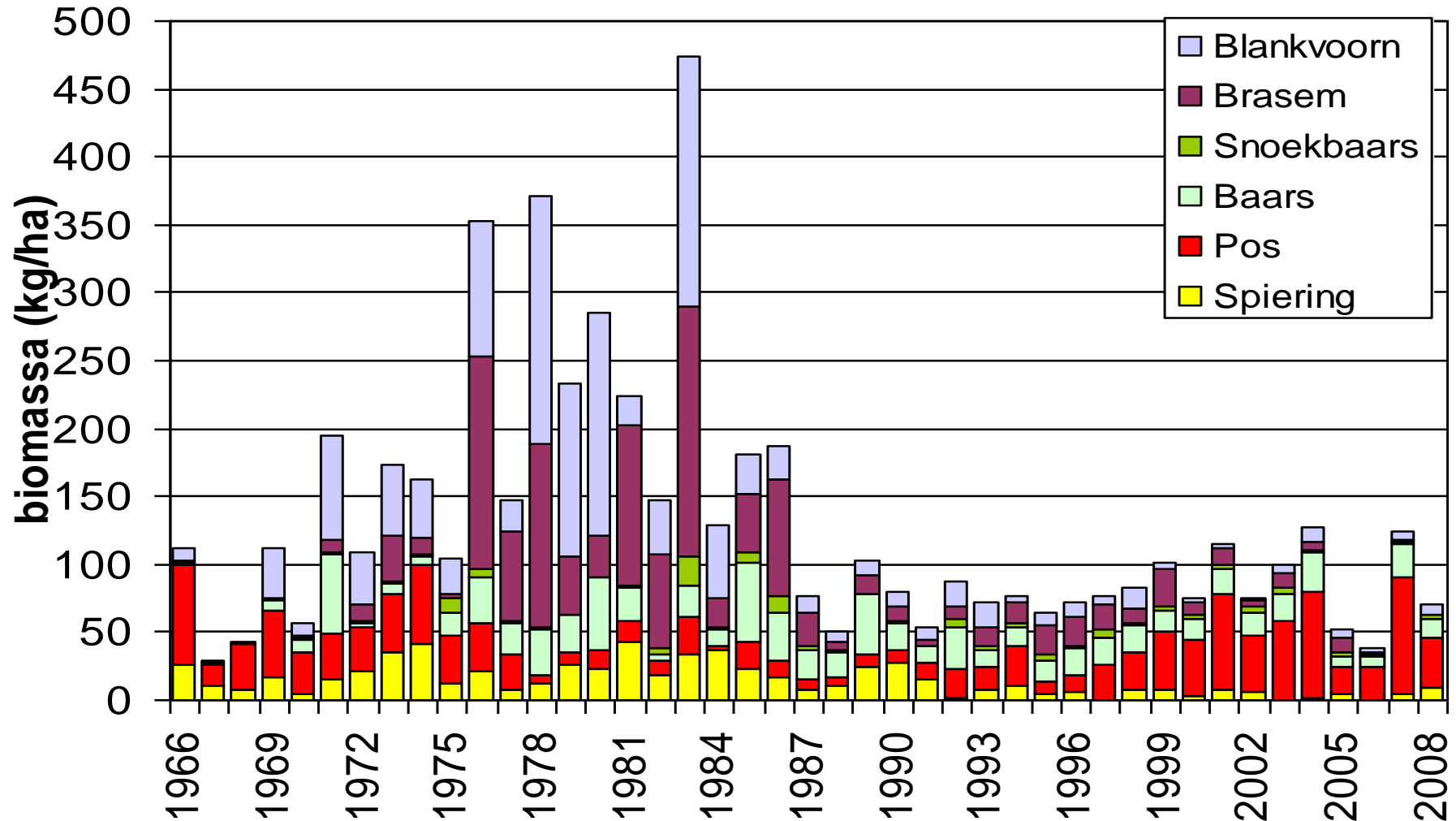
lagere visbiomassa, troebeler water

Afname blankvoorn en brasem toename pos

RIVO, IMARES

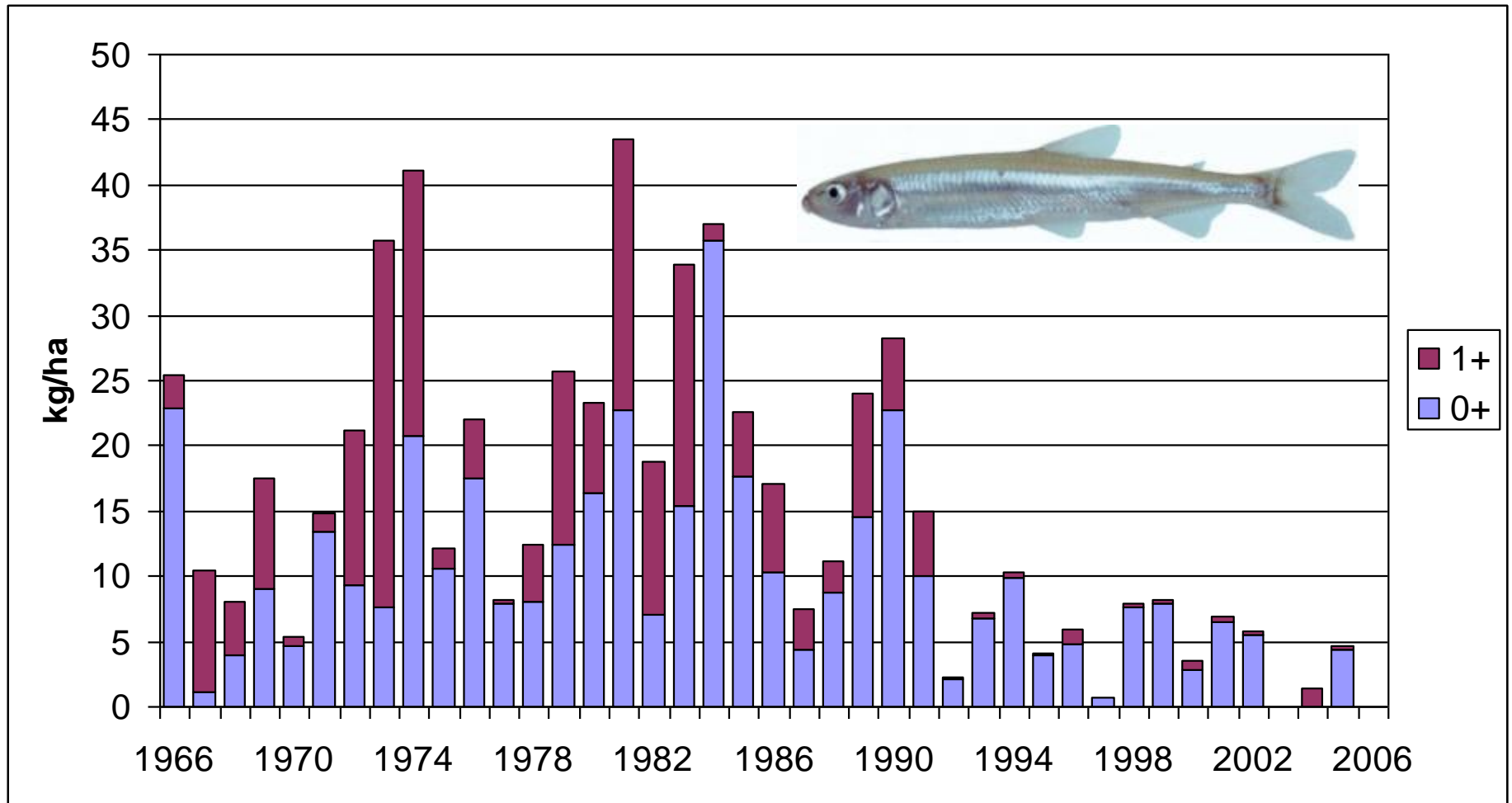

Mennobart van Eerden

Afname Spiering:

visserij?

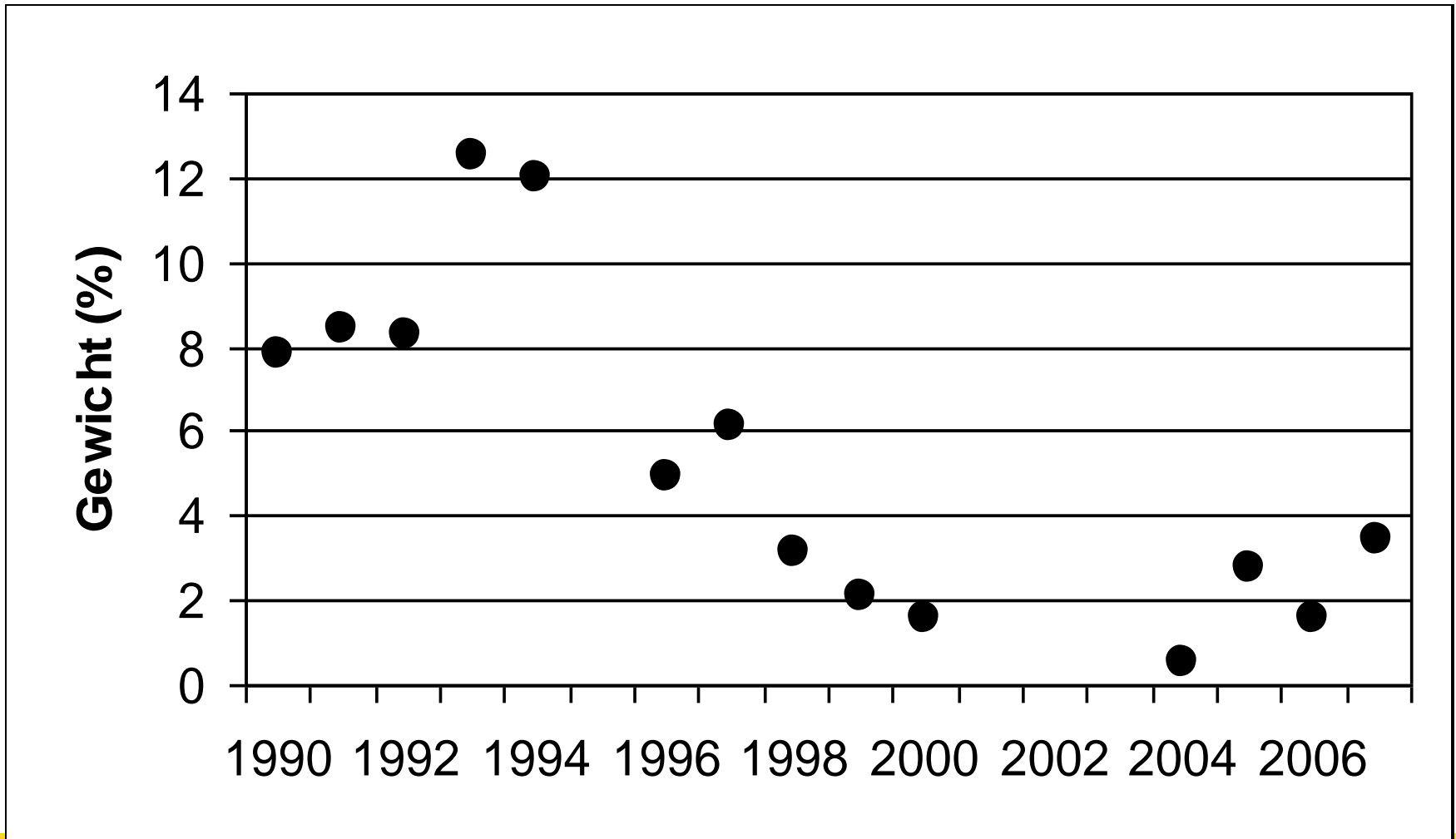
Spiering 1+ belangrijk

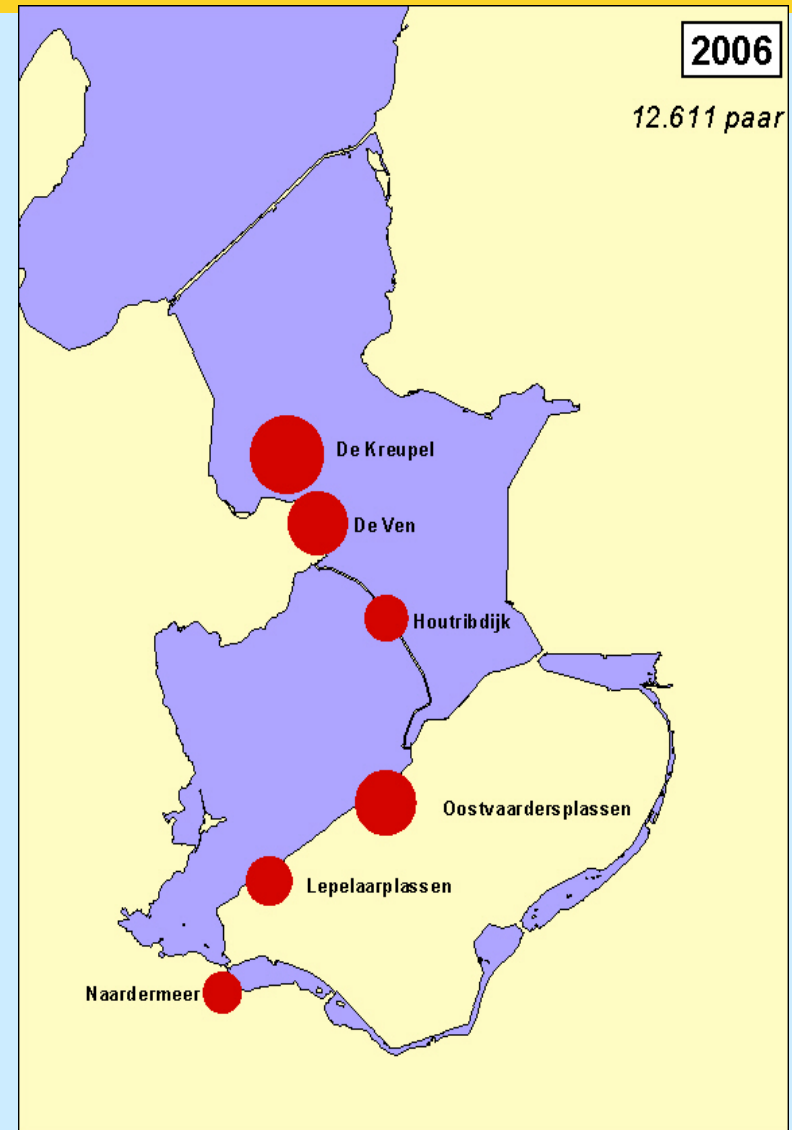
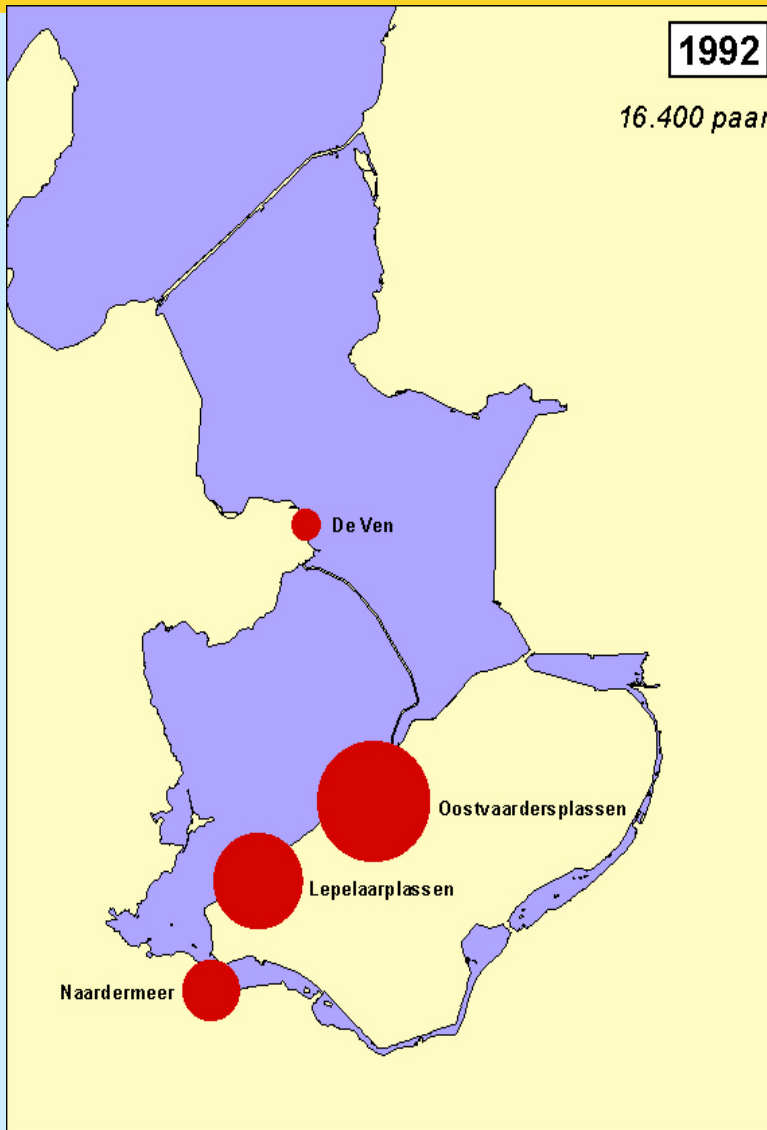
0+ in juli-augustus

Afname spieringconsumptie

Onverwacht grote legfels ten tijde van opkomst grondfels

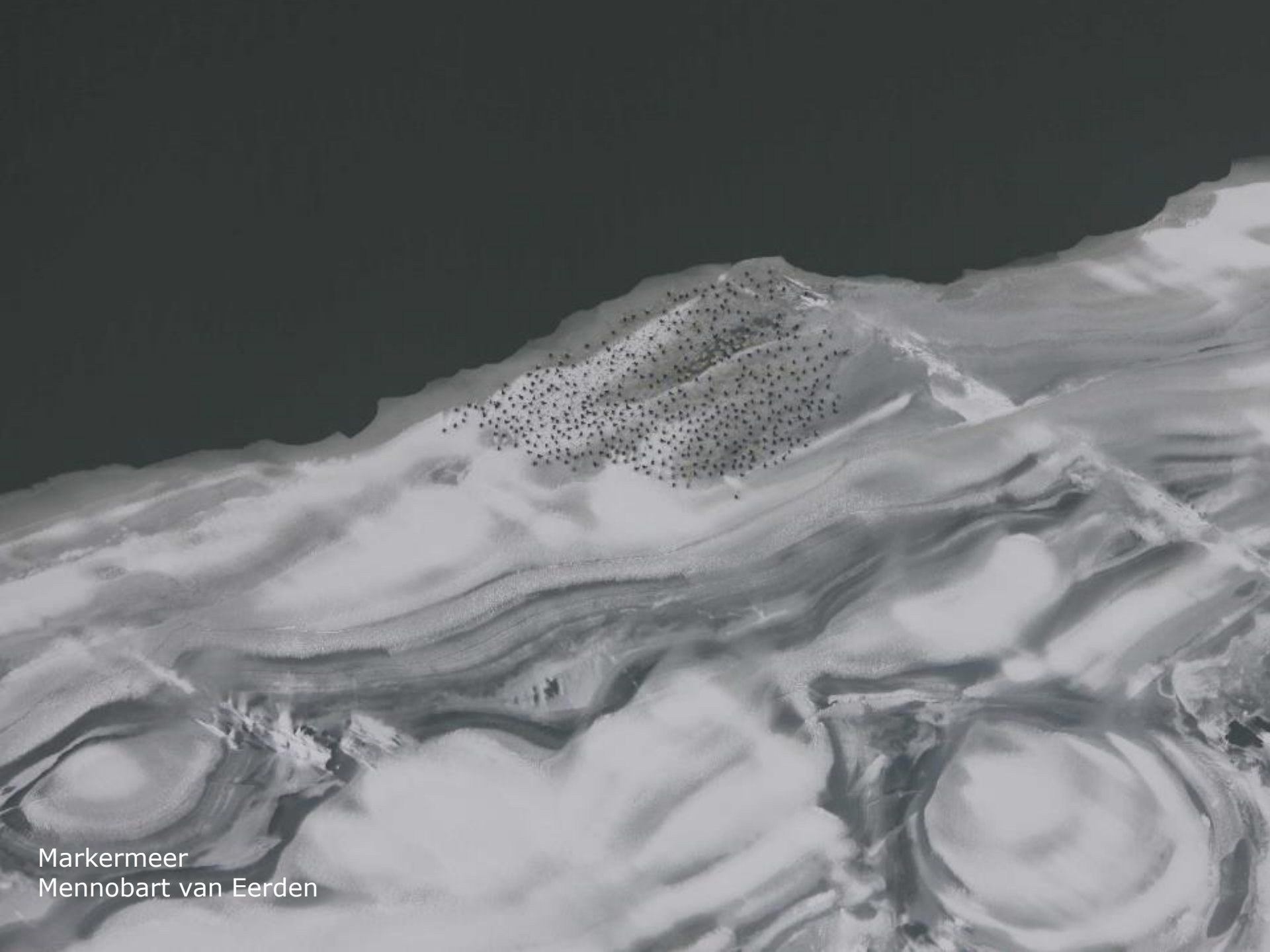

Locaal overwinteren om eerder te broeden

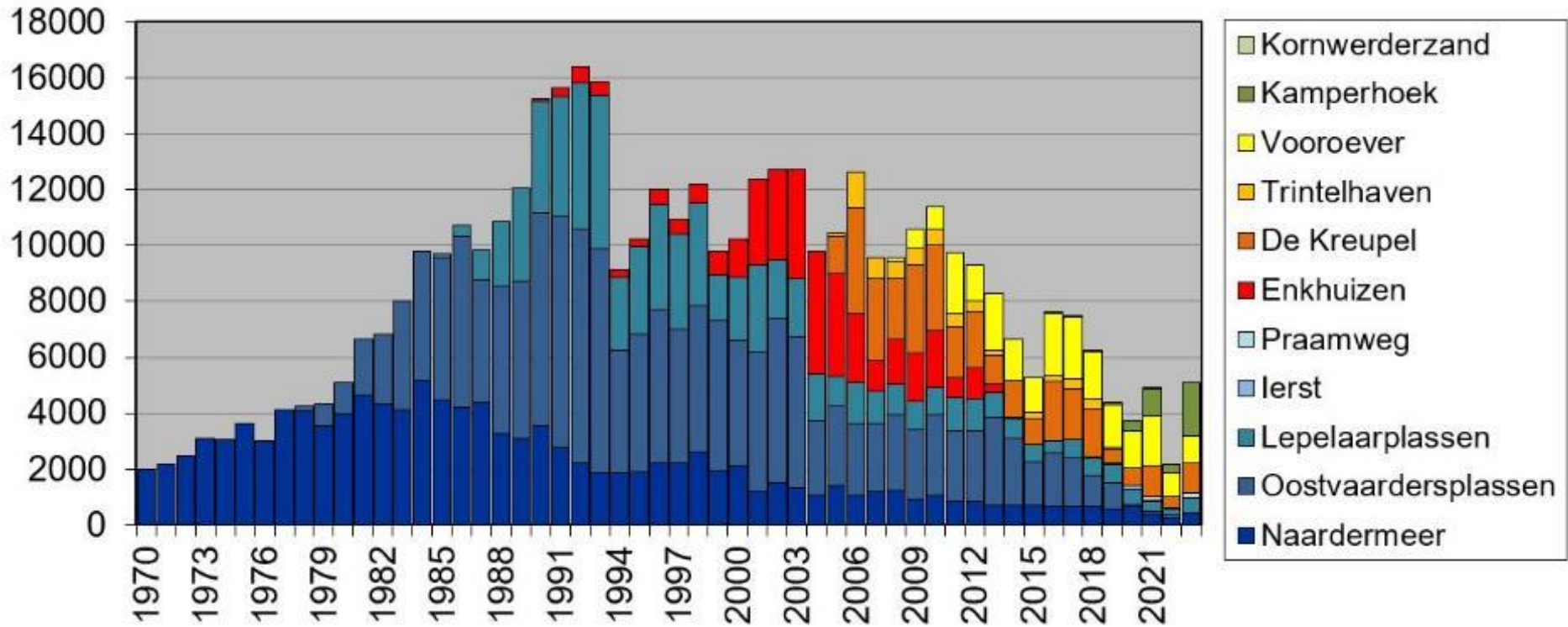
IJsselmeer, Enkhuizen
Mennobart van Eerden

Markermeer
Mennobart van Eerden

De Ven, Enkhuizen
Mennobart van Eerden

- Aalscholvers zijn zeer flexibel in keuze van broedplek, overwinteringsplek en de manier waarop ze voedsel zoeken
- Het dieet is een afspiegeling van het aanbod aan kleinere vis
- Het IJsselmeergebied worden de aantallen in de zomer gereguleerd door sterke competitie tussen de oudervogels
- Door de hoge visserijdruk kwam er na 2000 meer pos dan ooit, waarop de vogels sterk reageerden, na 2012 nog eens door grondels
- De visstand loopt terug door vermindering van voedingsstoffen en hoge druk door visserij, het water wordt helderder, sociaal vissen <<
- De overwinteraars uit noordelijke landen concurreren nu met de broedvogels die deels nog naar het zuiden afreizen
- De grote groei is er alleen nog in de landen rond de Oostzee
- Het schaakspel tussen aalscholvers, hun voedsel, het landschap en de *flyway* nog niet uitgespeeld en zullen nog boeiende jaren volgen
- Het binnenland wordt drukker bezocht dan voorheen
- Er is geen aalscholverprobleem

Tondirahu Estonia
Arne Ader